

अस्थिरता उन्मुख कोशी प्रदेश

राष्ट्रिय राजनीतिमा अग्रणी भूमिका निर्वाह गर्दै आएको पूर्वी नेपालको कोशी प्रदेश नै यसबेला चर्चाको उत्कर्षमा छ । यसो हुनुमा अहिले देखिएको राजनीतिक अस्थिरता नै मुख्य कारण हो । गत बर्षको मंसिर ४ गते सम्पन्न प्रदेशसभा निर्वाचनमा कुनै दलले स्पष्ट बहुमत नपाएका कारण ठूलो दलको हैसियतले एमालेले गठन गरेको सरकार छ महिनामै ढल्ने अवस्थामा पुगेको छ । त्यसैले राजनीतिक बृत तरित मात्र भएको छैन हिक्मत कार्की नेतृत्वको गठबन्धनको सरकार ढल्ने निश्चित जस्तै बनिएको छ । संघको भन्दा बेगै गठजोर गरेको प्रदेश सरकारमा जम्मा ५३ सांसद छन् । वर्तमान गठबन्धनमा एमाले ४० र राप्रपा ६ लाई मिलाएर पनि बहुमत नपुग्दा कार्की नेतृत्वको सरकारले बाहिरिनु पर्ने राजनीतिक अंक गणितले देखाएको छ ।

संघमा जस्तै सत्ता समीकरण गर्दा पनि अहिले कै अवस्थामा सरकार बन्ने स्थिति छैन । कार्की नेतृत्वको सरकारलाई समर्थन गरेर सरकारमा समेत सहभागी नेकपा माओवादी समर्थन फिर्ता लिएर आफ्नो नेतृत्वमा सरकार गठन गर्ने दाउमा छ । तर, प्रदेशमा दोस्रो ठूलो दलका रुपमा उपस्थित नेपाली काङ्गेर पनि संघमा जस्तै समीकरण बनाएर मुख्यमन्त्री बन्ने दौडमा रहेको छ । यस्तो बेला चौथो ठूलो दल राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी आफ्नो नेतृत्वमा सरकार गठन हुने अवस्थामा मात्रै नयाँ समीकरणमा रहन स्वीकार गर्ने रणनीतिमा देखिएको छ । प्रदेशको नाम राख्ने दोस्रो कार्यकालसम्म कुरुपर्ने कोशीवासीका निम्नि संघीय प्रणाली नै 'निल्नु न ओकल्नु' भयो भने त्यसको मार तिनै मूलधारका दलहरूले भोग्नुपर्नेछ ।

कोशी प्रदेशमा उत्पन्न यो परिस्थिति सुखद छैन र प्रदेशको हितमा पनि छैन । कथमकथाचित प्रदेशले मध्यावधि मै जानुपर्ने अवस्था आयो भने पनि त्यसको सुदूरभित्रमा पर्ने असर वर्तमान प्रणालीका लागि घातक हुनसक्छ । जसपा र माओवादीको सरकारबाट भएको बहिर्भानले अल्पमतमा परेको वर्तमान सरकारको विकल्पको आधार नै तयार नभएको बेला सरकारको अधि बजेट ल्याउने कि सरकार टिकाउने छनौट गर्ने गाहा छ । सरकारमा रहन आवश्यक पर्ने एक सिटको लागि जे पनि गर्न सक्ने अवस्था दुवै पक्षमा रहेकाले संसदको अग्नि परीक्षा समेत रहेको यो घटीलाई अत्यन्त गम्भीर ढंगले लिनुपर्छ । अन्यथा अस्थिरताको उत्कर्षले हुनसक्ने दुर्घटनालाई '..... चल्ने' ले पनि रोक्न सक्दैनन् ।

प्रकाश दुलाल

ऊर्जा क्षेत्रमा परिवर्तनकारी बजेट

राष्ट्रिय महत्वका दूला पूर्वाधार आयोजनामा सार्वजनिक निजी सामेदारी अन्तर्गत हाइब्रिड एन्युटी मोडेलबाट निर्माण गर्न सक्ने गरी कानूनी व्यवस्था गरिनेसमेत उल्लेख छ ।

आधिकारीका वर्ष २०८०/०८१ का लागि सरकारले जेठ २५ गते १७ खर्ब ५१ अर्ब ३१ कोरोड रुपैयाँको बजेट संसदीय भेश गरेको छ । बजेटले अर्थन्त्र गतिशील बनाइ फरारीको, दिगो र समावेशी अर्थात् वृद्धि हासिल गर्ने, गुणस्तरीय सामाजिक विकास, सुरक्षा र न्याय प्रत्यावर्ती लगानीमैत्री वातावरण निर्माण गरी निजी क्षेत्रको मोनोलाल उच्च पर्सन र आय तथा रोजगारीका अवसर सिर्जना गरी रायबी न्युक्लियर गर्ने, समिक्षित आर्थिक स्थानिक्यका कार्यम गर्ने, संघीयताको सबलीकरण र सुसासन कार्यम गर्ने, बजेट प्रणालीमा सुधार गरी सार्वजनिक खर्चको प्रभावकारिता अभियुक्त गर्ने जस्ता उद्देश्य लिएको छ ।

यी उद्देश्य प्रार्थनाका लागि बजेटमा क्वापि, ऊर्जा र पर्यटन क्षेत्रको विकास, लगानी प्रबन्धन, औद्योगिक विकास र व्यापार सन्तुलन, सामाजिक क्षेत्रको विकास र सामाजिक सुरक्षा, गुणस्तरीय भौतिक पूर्वाधार निर्माण, डिजिटल र हरित अर्थन्त्रको प्रवर्तन, वातावरण संरक्षण, जलवाया परिवर्तन र विपरीत व्यवस्थापन, मानव संसाधन विकास र रोजगारी सिज्जामा, वित्तीय क्षेत्र सुधार, वित्तीय संघीयताको सुदूरीकरण, सेवाप्राप्ति सुधार र सार्वजनिक वित्त प्रणाली सुधारलाई प्रार्थनिकतामा राखिएको छ ।

जारी क्षेत्रको वर्तमान अवस्था

वि.सं. १९६८मा निर्माण सम्पन्न भएको ५०० किलोवाट फार्पिंड जलविद्युत केन्द्रबाट शुरू भएको नेपालको विद्युत विकासको यात्राले ११२ वर्षको अवधि पार गर्दा करिब तीन हजार दुई रुपैयां सेवामात्राको विद्युत क्षमताको पुरानाएको छ । जुन नेपालको कुल विद्युत उत्पादन सम्भावना (एक लाख २० हजार ६९३ मेवा लगानी हिसाबले सम्भाव्य) को करिब २.६५ प्रतिशत मात्र हो । जलविद्युत विकासको करिब ११२ वर्ष यात्रामा सरकारी क्षेत्रबाट ३१ आयोजना एक हजार १३९ रुपैयों भएको छ भने 'विद्युत ऐन २०५०' पछि जलविद्युतमा प्रवेश गरेको निजी क्षेत्रको करिब ३० वर्षमा १६३ आयोजनाबाट २०५७ मेवा जडित छ ।

त्यसै गरी सरकारी क्षेत्रबाट अहिले ६१० मेवाका सात बटा आयोजना निर्माणाधीन छन् भने निजी क्षेत्रबाट तीन हजार १०० मेवा क्षमताको १२९ आयोजना निर्माणाधीन छन् । यसते दुई हजार १६७ मेवाका ९५ वटा आयोजना पिपिए गरेर निर्माणको चरणमा छन् । यसका अलावा ११ हजार ७६६ मेवाका २४० वटा आयोजना विद्युत जडान सम्भोता सम्पन्न गरेर पिपिएको पर्वतिमा छन् । यसमध्ये एक हजार ५०० मेवाका ६७ अयोजनाको पिपिए उने भएको छ र अझै पनि वित्त केही वर्षदेखि पिपिए नभएको १० हजार सात संघभन्दा बढी मेवाको पिपिए कहिले हुने हो दुजो छैन । यसरी हेर्दा करिब ३० वर्षमा निजी क्षेत्रले करिब ३० हजार मेवाभन्दा बढी आयोजनाको पहिचान, अध्ययन,

विकास र सञ्चालनमा करिब १२ खर्ब रुपैयाँ लगानी गरिएको छ भने आयामी पाँच वर्षमा थप १७ खर्चन्तर बढी लगानी गर्ने अवस्था छ ।

बजेटमा ऊर्जा उत्तमन

नेपाल विद्युत प्रार्थनाको प्रवर्तन १११

मेगावाटको सुधारादै, १०२ मेगावाटको मध्य

भोटेकोशी, ४२.५ मेगावाटको सान्तेजन तथा निजी

लगानीकर्ताको प्रवर्तनलाई जलविद्युत र सोलार

लिइएको छ ।

जनसंख्यामा विद्युतको पहुँच पुऱ्याउने गरी राष्ट्रिय प्रसारण लाइन नपाउना दुम्भ क्षेत्रका घरखुरीमा लघु

तथा साना जलविद्युत र सौर्य तथा वायु जस्ता

नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधिको स्वितर गरी आयातित

इन्धनको परिमाणलाई उत्तेज्य रूपमा घटाउने गरी

प्रतिवर्तिक विद्युत खपत ३५१ किलोवाट घण्टा

वृद्धि गरी ४५० किलोवाट घण्टा पुऱ्याउने लक्ष्य

लिइएको छ ।

सन् २०४५ भित्र खुद शून्य कार्बन उत्सर्जनको

लक्ष्य हासिल गर्ने परम्परागत ऊर्जा आयातित

निस्ताहित गरी हरित ऊर्जा उपयोग र प्रवर्धनलाई

जोड दिइने छ । बायो यास, बायो डिजेल, इथानोल,

सौरी ऊर्जा परियोजनाको स्वितर गरी अधिक अवधारणा

जलविद्युत आयोजनाको सम्भोता

लिइएको छ ।

संस्थागत पुनर्संरचना र विद्युत व्यापार

बजेटमा नेपाल विद्युत प्रार्थनाको पुनर्संरचना

कार्य आगामी बढाइने, विद्युत विकास र प्रसारणका

लागि नेपाल विद्युत प्रार्थनाकरणले व्यावसायिक

संस्थागतहरू प्रार्थनाकरणले व्यावसायिक

संस्थागतहरू भित्र भित्रितो छ । हाइड्रो इलेक्ट्रिसिटी

इन्डेस्ट्रियल एण्ड डेवलपमेन्ट कम्पनीको पुनर्संरचना

गरी प्रभावकारी बनाउने उत्तेज्य छ । यसका

साथै जलविद्युतलाई नियाति आयोजनाको महत्वपूर्ण

स्रोतका रूपमा विकास गरिने र निजी क्षेत्रलाई स्रोत

विद्युत व्यापारमा संलग्न गराउने गरी कानूनी व्यवस्था

गर्ने उत्तेज्य छ । यसका

निजी उपयोजनाको सम्भागितामा भारी व्यापारिती

सम्भागितामा भारी व्यापारिती योग्य फिनेंडिको व्यवस्था

गरी निजी क्षेत्रलाई आकर्षित गरिने छ । राष्ट्रिय

महत्वका रूपा पूर्वाधार आयोजनाको सार्वजनिक

निर्माण गर्न सक्ने गरी कानूनी व्यवस्था गरिनेस

कनकाईका २८ परिवारलाई जग्गाधनी पुर्जा

कल्पाई, जेठ २४। भाषापाको कनकाई नगरपालिकाका २८ परिवारलाई जग्गाधनी प्रमाणपुर्जा वितरण गरिएको छ ।

नगरमा बोसेवास गर्ने भूमिहीन दलित, सुकुम्बारी तथा अव्यवस्थित बोसोबासीलाई जग्गाधनी पुर्जा वितरण गरिएको हो ।

भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिवी निवारणमन्त्री रञ्जिता श्रेष्ठ चौधरीले धनीपुर्जा वितरण गरिन् । मन्त्री चौधरीले कनकाई-५का दलित भूमिहीन वरदान मण्डल र रेतिया मण्डललाई जग्गाधनीपुर्जा प्रदान गरेर सो कार्यको शुरुवात गरिएका थिए । कनकाई-५का २२ र कनकाई-८का छ ।

भूमिहीनदलित, सुकुम्बारी तथा अव्यवस्थित बोसोबासीलाई पुर्जा वितरण गरिएको नगर प्रमुख

राजेन्द्रकमार पोखरेले जानकारी दिए ।

कार्यक्रममा राष्ट्रिय भूमि आयोगका अध्यक्ष केशव निरौला, राष्ट्रिय भूमि आयोगका उपायक महेन्द्र खड्का, राष्ट्रिय भूमि आयोगका जिल्ला अध्यक्ष तिलकींवर पाण्डे, प्रमुख जिल्ला अधिकारी शिवराम पोखरेल, कनकाई नगरपालिका प्रमुख पोखरेल, उपप्रमुख आशा शर्मा शिवाकोटीलगायत्रे आ-आपानो धारणा राखेका थिए ।

गोलभेडा बारीमै, उचित मूल्य पाएनन् कृषकले

उदयपुर, जेठ २४। उदयपुरको कटारी नगरपालिका-११ का कृषक पुष्पराज खड्काले २० वर्गिन्टलभन्दा बढी गोलभेडा उत्पादन गरे । उनले मात्र होइन उक्त बडाका एक सय ५० परिवारले सोही हाराहारीमा गोलभेडा उत्पादन गरेका छन् । तर, गोलभेडा बिक्री गर्न भए कृषकलाई हमेस्हम्मे परेको छ । बिक्री भए पनि उत्तिहरूले उचित मूल्य भने पाउन सकेका छैनन् ।

बडाघाँक अनन्त हायुका अनुसार बडामा चार सय रोपनीभन्दा बढी जग्गामा खुतारुपमा र चार सय रोपनी जितमा टनेलमा गोलभेडा उत्पादन गरिएको छ । उक्त बडामा मात्रै यस वर्ष ५० टनभन्दा बढी गोलभेडा उत्पादन भएको गोलभेडा सङ्गलन केन्द्रका नुजाराका कार्कीले जानकारी दिए ।

उत्पादन पार्यात मात्रामा भएको छ, तर कृषकले

चाहेको जस्तो मूल्य पाएका छैनन्- उनले भने- हार्मीसंग गरिएको छ- उनले भने- राखी विघ्रेर जान्छ, सस्तोमा रिए लगानी पनि उठाने अवस्था छैन । कार्कीका अनुसार उक्त बडाको गोलभेडा ओखलदुड्ना, सोलुखुम्बु, जिल्लाकै कटारी बजार, गाईघाट, सिन्धुलीको दुधाली र सिरहाको गोलभेडा सङ्गलन लगेर बिक्री गर्ने गरिएको छ । उत्पादन भएर भएपछि बेचन धनकुटासम्म पठायो- कार्कीले भने- केन्द्रले प्रतिकिलो

र. तीन राखेर कृषकलाई दिना कृषकले मुस्तिकले किलोको रु. ३० सम्म पाउँछन् ।

उत्पादन भएर भए पनि यहाँवाट किनेर लैजाने व्यापारीले गोलभेडाको उचित मूल्य नर्दिन्दा कृषक मारमा परेका छन् । नगरपालिकाकै बडा नम्बर ३ र ४ मा रहेको बजारमा गोलभेडा प्रतिकिलो रु. ६० मा बिक्री भइरहेको छ । व्यापारीले हार्मीलाई रु. ३० भन्दा बढी दिवैनन्- उनले भने- कृषकले लगानी अनुसारको मूल्य पाएका छैनन् । बडाघाँक हायुका अनुसार बडामा गोठडाँडा, काफलाँडा, खाल्मेचौर, लम्चे, आम्बोलागायत गाउँमा गोलभेडा पर्याप्त मात्रामा उत्पादन भएको छ । यसअघि अदुवा, काउली र डल्ले खुसार्नी उत्पादन गरेका कृषकले दई वर्षात गोलभेडा सेतीलाई प्रायधिकता दिए आएका छन् ।

उत्पादन वढाएर गाए पनि कृषकले वारासम्म गोलभेडा

पुऱ्याउन सकेका छैनन् । बडाले कृषकले समस्यालाई नगरपालिकासमुखी खाल्चो वडाघाँक हायुले बताए । बजारमा भारतवाट आयात गरिएको गोलभेडा सस्तोमा बिक्री भएका कारण स्थानीय उत्पादनले उचित मूल्य पाउन नसकेको हो । स्थानीय उत्पादन बजारीकरण गर्न तथा भण्डारण गर्न नगरपालिकाले सहयोग गर्नुपर्ने कृषकको माग छ ।

कृषक पुष्पराज खड्का गोलभेडा उत्पादन भएकामा

उद्यमशिलता विकास तालिम

अर्जुनधारा, जेठ २४। सीप सिकेका महिलाहरूलाई नयाँ उचित बनाउने उद्यमले भाकापो अर्जुनधारा-१०स्थित ज्येष्ठ नामारिक सामुदायिक मिलन केन्द्रको सभाहलमा आयोजित चार दिने उचितशिलता विकास तालिम सम्पन्न भएको छ ।

स्थानीय प्रगति महिला कृषक समूहको आयोजित उक्त तालिम गर्न जेठ ११ गते देखि सञ्चालन भएको थिए ।

प्रशिक्षक एवम् युवा उचिती सन्तोषेकुमार श्रेष्ठले प्रशिक्षण दिएको लालिममा सहभागीहरूलाई उद्यम स्थापना तथा बजारीकरण वारे सेन्डैन्टिक जानासंगै तयारी भोल साबून र फिनाएल बनाउन सिकाइएको समूहकी अध्यक्ष गान्धारी मिश्रले जानकारी दिइन् ।

समूहकी अध्यक्ष मिश्रको अध्यक्षतामा आयोजित तालिम समापन कार्यक्रमा

प्रशिक्षार्थीद्वय इन्द्रिय दाहाल र पवित्रा खड्काले तालिमको अनुभव तथा अर्का प्रशिक्षार्थी चालकमारी बसेनेले तयारी भोल साबून र फिनाएल बनाउने प्रयोगात्मक ज्ञान वारे जानकारी गराएका थिए ।

कार्यक्रममा प्रशिक्षक श्रेष्ठले तालिमवाट प्राप्त सीपलाई व्यावहारिक रूपमा प्रयोग गर्दै सबै सहभागीहरूलाई उचिती भोल सुझाएका थिए । उक्त कार्यक्रमको सञ्चालन समूहकी सदस्य सांविद्रवी बाँस्कोटाले गरेको थिइन् ।

महिला सञ्चाकरणको लागि विभिन्न कार्यक्रम गर्दै आएको उक्त समूहले चालु अधिक वर्षमा यस अधिक कृषकलाई भोला बनाउने, कानूनी साक्षरता, रणनीतिक योजना तर्जुमा, तनाव व्यवस्थापन तथा अर्जुनधारा नगरपालिकाका जनप्रतिनिधिहरूलाई लागि क्षमता विकास तालिम सञ्चालन गरेको थिए ।

समूहकी अध्यक्ष मिश्रको अध्यक्षतामा आयोजित तालिम समापन कार्यक्रमा

लाख पाँच वर्षाहाँको उनले बताए । उक्त कार्यक्रममा मूलसमिति सचिव भेषधारा जेम्जोडले अग्रज पर्खाले गरे को सम्मानका कामको चारिस्तरणका लागि अग्रामी दिनमा ट्रृप्ट तथा प्रतिष्ठानको रूपमा विकास गर्दै शैक्षिक क्षेत्रसंग समाजसेवाका काममा पनि लगानी गर्ने उद्देश्य र शैक्षित्यसहित अक्षयकोष स्थापना वारे प्रकाश पारेको थिए ।

अक्षयकोष हस्तान्तरण समारोह फालुनुन्द गाउँपालिका अध्यक्ष बृजाहाड आइदेव्वेको प्रमुख आतिथी र विद्यालय व्यवस्थापन समिति अध्यक्षकोष देखि अद्वारा देखिएको थिए । शिक्षक अभिव्यक्ति विकास तालिम गर्ने बाध्यता साथै ५ नम्बरका वडाघाँक रेताँडोको अधिकारी थिए ।

अक्षयकोष हस्तान्तरण समारोह फालुनुन्द गाउँपालिका अध्यक्ष बृजाहाड आइदेव्वेको प्रमुख आतिथी र विद्यालय व्यवस्थापन समिति अध्यक्षकोष देखि अद्वारा देखिएको थिए । शिक्षक अभिव्यक्ति विकास तालिम सञ्चालन गरेको थिए ।

उक्त अवसरमा चेम्जोड र देखिएको योग्यात्मक अविवाका अद्वारा देखिएको थिए । अद्वारा देखिएको योग्यात्मक अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

अद्वारा देखिएको योग्यात्मक अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको महत्वपूर्ण भूमिका हुने द्वारा यस क्षेत्रमा सहयोगी गर्ने परिवारका अविवाका अद्वारा देखिएको थिए । योग्यात्मक अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको प्रयोगको अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको प्रयोगको अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको प्रयोगको अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको प्रयोगको अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको प्रयोगको अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको प्रयोगको अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको प्रयोगको अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको प्रयोगको अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको प्रयोगको अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको प्रयोगको अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको प्रयोगको अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको प्रयोगको अविवाका अद्वारा देखिएको थिए ।

समाज स्थान्तरणमा शिक्षाको प्रयोगको अविवाका अद्वारा देखिएको